

Interpretatie en gebruik van feedback uit het Cito leerlingvolgsysteem

Een exploratief onderzoek naar de interpretatie en het gebruik van feedback uit het Cito leerlingvolgsysteem door leerkrachten, intern begeleiders en schoolleiders van basisscholen.

J. C. Bulder

December, 2008

Bacheloropdracht
Universiteit Twente
Faculteit Gedragwetenschappen
Vakgroep Onderwijsorganisatie- en management

Samenvatting

Het Cito leerlingvolgsysteem is een computergestuurd systeem dat bedoeld is om scholen te attenderen op zwakke punten in hun prestaties door middel van afname van toetsen bij leerlingen. Het vermoeden bestaat echter dat scholen de feedback van het Cito leerlingvolgsysteem niet altijd goed interpreteren en gebruiken. In de voorliggende studie is onderzocht of de feedback uit het Cito leerlingvolgsysteem goed begrepen wordt door scholen en wat zij met deze feedback doen. Hierbij zijn de in de literatuurstudie ontwikkelde theoretische kaders getoetst aan de praktijk. Voor het onderzoek zijn vier basisscholen bezocht en zijn interviews en vragenlijsten afgenomen bij IB-ers, schoolleiders en leerkrachten. Er blijkt veel verbetering mogelijk te zijn. Een aantal verbeterpunten zijn: meer uitleg bij figuren van het Cito leerlingvolgsysteem, betere telefonische hulp, specifiekere feedback over de onderdelen waarbij leerlingen achterblijven, meer aandacht voor het Cito leerlingvolgsysteem in de vooropleiding en meer stimulans door schoolbesturen. Scholen zouden zelf ook meer tijd kunnen nemen om resultaten te analyseren en goede hulp aan leerlingen te bieden.

Inleiding

Scholen worden geacht zelf de kwaliteit van hun onderwijs te bewaken. Er zijn daarvoor diverse instrumenten beschikbaar waarmee scholen de prestaties van leerlingen kunnen meten en vergelijken met het gewenste niveau. Eén van de instrumenten waarmee scholen de prestaties van leerlingen kunnen bepalen is het Cito leerlingvolgsysteem (CLVS). Ongeveer 66 % van de basisscholen gebruikt dit systeem (Aarntsen, van Gennip, Wartenbergh-Cras, Braam, 2004, p. 12). Dit maakt het CLVS het meest gebruikte leerlingvolgsysteem onder basisscholen.

Het CLVS bestaat uit een aantal toetsen, welke door de verschillende leerjaren heen bij de leerlingen kunnen worden afgenomen. Deze toetsen zijn algemeen bruikbaar en dus niet aan een bepaalde lesmethode gebonden. De resultaten op de toetsen kunnen vergeleken worden met eerder behaalde resultaten van de school, de lesgroep en de leerling. Daarnaast kunnen resultaten worden vergeleken met het landelijke gemiddelde. Resultaten uit het CLVS bestaan uit data in de vorm van tabellen, grafieken en andere figuren.

De analyse en diagnose van de resultaten uit het CLVS dienen door de leerkrachten te worden gedaan. De school moet dus zelf een passende oplossing zoeken wanneer de kwaliteit te kort schiet. Het vermoeden bestaat echter dat scholen dit niet altijd goed kunnen (ministerie van OC&W, 2007). Sommige leerkrachten lijken niet zo goed te weten wat ze willen bereiken met een leerling in een periode van bijvoorbeeld een week, maand of jaar. Daarnaast lijken sommige leerkrachten niet goed te weten hoe ze bepaalde doelstellingen het beste kunnen bereiken. Toetsresultaten lijken niet altijd optimaal gebruikt te worden voor analyse en diagnose (SCO-Kohnstamm Instituut, 2002; Inspectie van het Onderwijs, 2007). Bij ongeveer 60% van de scholen heeft de Inspectie van onderwijs de indruk dat de opbrengsten en onderwijsleerprocessen niet frequent genoeg geëvalueerd worden. Het lijkt erop dat een deel van de scholen de resultaten uit het CLVS niet goed weet te interpreteren. Oorzaken van deze tekortkomingen van scholen zijn echter onbekend.

In de voorliggende studie¹ is onderzocht wat scholen precies met resultaten uit het CLVS doen en welke factoren hun gedrag kunnen verklaren. Daarbij is ook gekeken of er binnen scholen voldoende kennis is om de resultaten uit het CLVS goed te kunnen interpreteren. Het voorliggende onderzoek is een exploratief onderzoek dat mogelijk een eerste aanzet kan zijn voor verbetering van het CLVS en verbetering van het gebruik van de resultaten van het CLVS door basisscholen.

---

¹ Met dank aan dr. A.J. Visscher voor de begeleiding vanuit de Universiteit Twente.

Probleemstelling

In eerder onderzoek naar het CLVS is vastgesteld dat scholen niet altijd juiste conclusies trekken omtrent de kwaliteit van het onderwijs. Scholen blijken de resultaten vooral handig te vinden ter rapportage aan ouders en de Inspectie van Onderwijs (SCO-Kohnstamm Instituut, 2002, p. 19-22). Over de effectiviteit van het schoolbeleid of de manier van lesgeven kunnen scholen vaak weinig rapporteren, terwijl één van de doelstellingen van het CLVS is: scholen meer inzicht geven in de effectiviteit van hun handelen.

Het Cito omschrijft het beoogde gebruik in drie stappen, namelijk signaleren, analyseren en handelen. Hieronder zijn de verschillende stappen weergegeven.

1. Signaleren:
  - a. School/groep/leerling-rapport invullen
  - b. School/groep/leerling-rapport interpreteren
2. Analyseren:
  - a. Overleggen
  - b. Maatregelen afspreken
3. Handelen:
  - a. Maatregelen uitvoeren
  - b. Maatregelen evalueren (het jaar daarna) (Cito, 2006)

Bij de eerste stap, het signaleren, moeten de resultaten uit toetsen ingevoerd worden in het CLVS, wanneer dit nog niet automatisch door de computer gedaan is. De resultaten kunnen vervolgens geanalyseerd worden en er kunnen rapporten over opgevraagd worden. Dit kan voor één leerling, of voor een lesgroep of voor de hele school.

Bij de tweede stap zal overleg plaats moeten vinden in het team van leerkrachten en schoolleider. Hier zal afgesproken moeten worden welke maatregelen er genomen zullen worden naar aanleiding van de resultaten uit het CLVS.

Bij de derde stap zullen de maatregelen uitgevoerd moeten worden. Vervolgens zullen de maatregelen ook geëvalueerd moeten worden. Dit kan door elk jaar de resultaten te vergelijken met de resultaten van het jaar ervoor. Als er verbetering is in de resultaten dan zal de maatregel wellicht een goede uitwerking hebben gehad. Is er geen verbetering dan zal geanalyseerd moeten worden waarom er geen verbetering is en zullen zonodig nieuwe maatregelen moeten worden genomen.

Deze drie stappen voor het beoogde gebruik van het CLVS tonen aan wat basisscholen met het CLVS zouden moeten doen. Deze stappen kunnen daarom goed gebruikt worden bij het onderzoeken van het werkelijke gebruik van het CLVS door basisscholen. Om de te verkrijgen resultaten concreet en actueel te houden, is hierbij gevraagd naar de laatst ontvangen resultaten uit het leerlingvolgsysteem. De onderzoeksvraag die hierbij gesteld is, luidt:

- Welke acties hebben basisscholen ondernomen naar aanleiding van de laatst ontvangen feedback van het Cito leerlingvolgsysteem, en waarom hebben ze juist deze acties ondernomen?

Om vast te stellen in hoeverre basisscholen in staat zijn om de resultaten van het CLVS juist te interpreteren, zijn verschillende actoren benaderd, namelijk leerkrachten, schoolleiders en IB-ers (Intern Begeleiders) van basisscholen. Dit zijn namelijk de drie actoren die te maken hebben met het CLVS op school. Uit de literatuur blijkt dat het interpreteren van resultaten niet zo eenvoudig is. Zelfs studenten die het vak statistiek gehaald hebben, vinden dit nog lastig (Verhaeghe, Verhaeghe, Valcke, Vanhoof, 2008). Onbekend is echter welke fouten precies gemaakt worden door leerkrachten, IB-ers en schoolleiders die met het CLVS werken. Om hier iets over te kunnen zeggen zal de volgende onderzoeksvraag beantwoord worden:

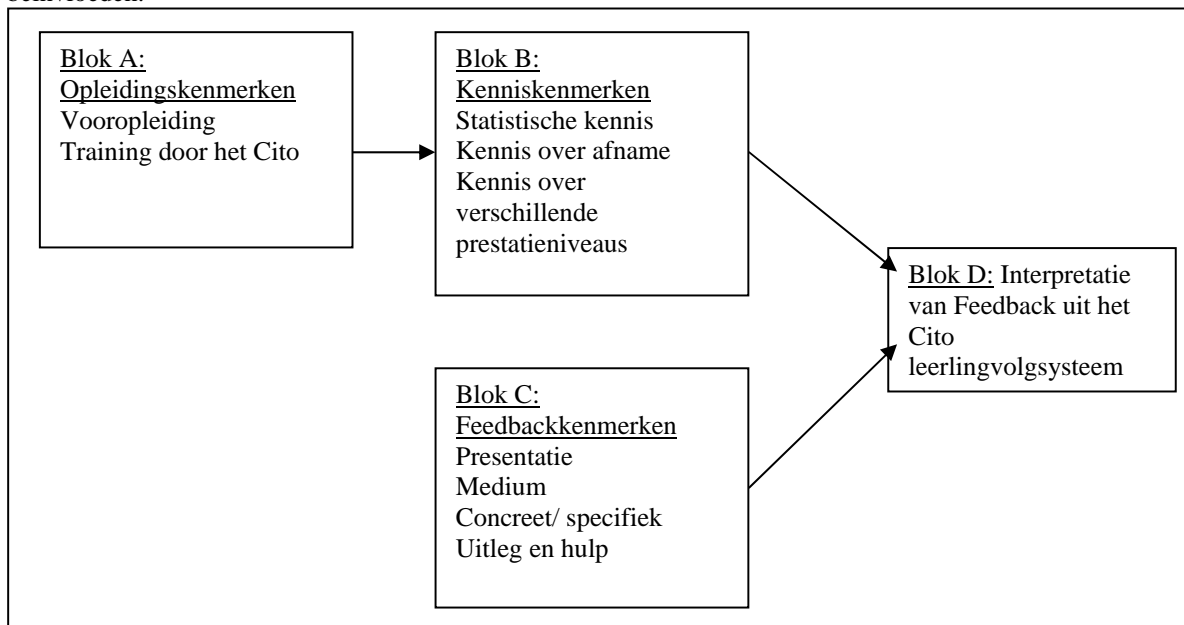
- In hoeverre begrijpen leerkrachten, IB-ers en schoolleiders van basisscholen de feedback van het Cito leerlingvolgsysteem?

Vervolgens zal naar aanleiding van deze twee onderzoeksvragen een derde onderzoeksvraag beantwoord worden, namelijk:

- Op welke manier zou het gebruik van het Cito leerlingvolgsysteem door basisscholen kunnen verbeteren?

Bij deze laatste vraag is geprobeerd suggesties voor verbetering te geven. Om deze vraag te beantwoorden is er literatuuronderzoek² gedaan naar factoren die het gebruik van de resultaten van het CLVS zouden kunnen beïnvloeden en factoren die de interpretatie van de resultaten uit het CLVS zouden kunnen beïnvloeden. Aan de hand van het literatuuronderzoek zijn twee theoretische kaders ontwikkeld, één voor het begrip van de feedback en één voor het gebruik van de feedback. In figuur 1 en 2 zijn de modellen van deze theoretische kaders schematisch weergegeven. Deze worden kort toegelicht, voor uitgebreidere toelichting bij de theoretische kaders wordt verwezen naar het literatuuronderzoek. De theoretische kaders zullen getoetst worden aan de praktijk.

Figuur 1. Model van factoren die een correcte interpretatie van resultaten uit het Cito leerlingvolgsysteem beïnvloeden.

In figuur 1 zijn vier blokken met groepen factoren gepresenteerd. In blok D is 'interpretatie van feedback uit het CLVS' weergegeven. 'Interpretatie van feedback uit het CLVS' is wat geprobeerd wordt te verklaren door middel van het theoretisch kader. Factoren die invloed hebben op de interpretatie van feedback uit het CLVS, zijn weergegeven in blok A, B en C.

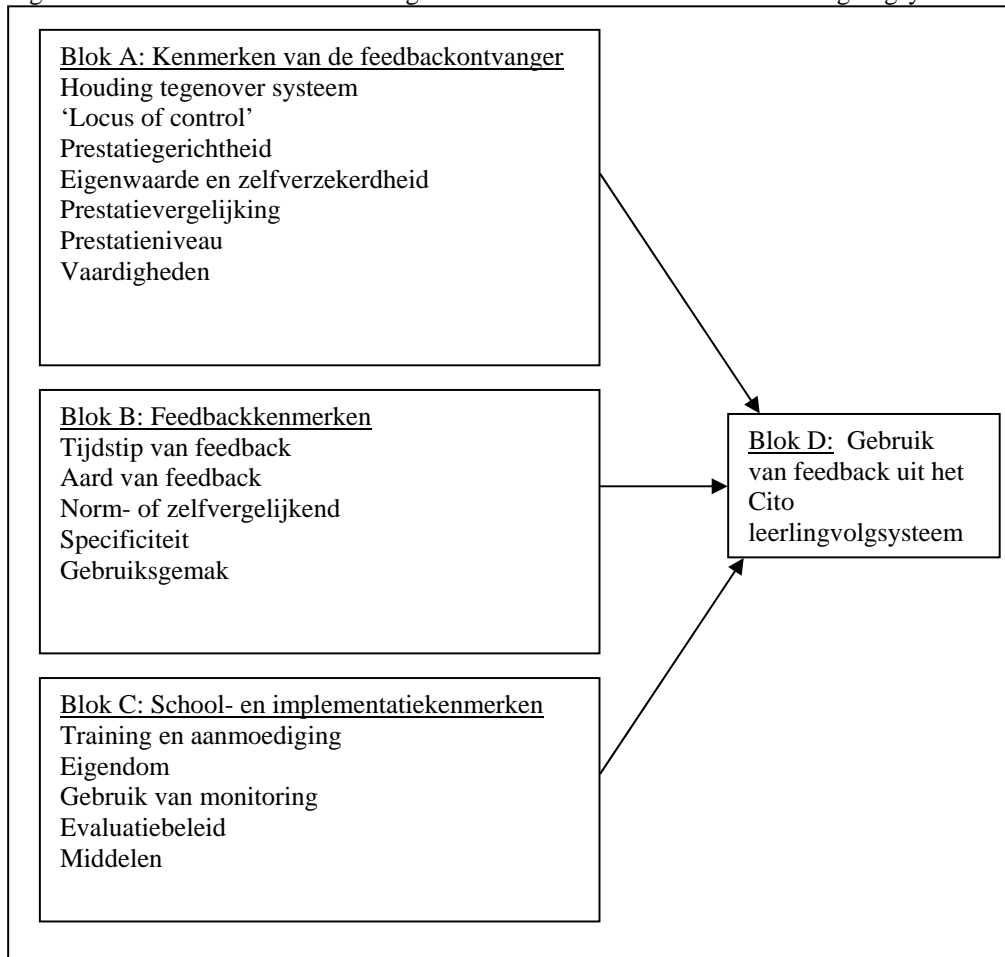
Blok A bestaat uit twee opleidingskenmerken, namelijk de vooropleiding en de training van het Cito. Door het volgen van deze opleidingen is het mogelijk dat respondenten kennis vergaren die van belang is voor de interpretatie van feedback uit het CLVS. Blok A heeft dus invloed op blok B. Deze invloed is weergegeven doormiddel van een pijl.

Blok B bestaat uit kenniskenmerken. Verschillende soorten kennis zijn van belang voor de interpretatie van feedback uit het CLVS, namelijk statistische kennis, kennis over afname van de toetsen, en kennis over de verschillende prestatieniveaus die leerlingen kunnen hebben. Wanneer respondenten meer kennis hierover hebben, zullen zij beter de feedback van het CLVS kunnen interpreteren. Blok B heeft daarom invloed op blok D.

² Het literatuuronderzoek is op te vragen bij de onderzoeker.

In blok C zijn feedbackkenmerken gepresenteerd. Dit zijn kenmerken van het CLVS, en niet van de respondent, zoals de kenmerken in blok A en B. De Feedbackkenmerken die hier een rol spelen zijn: de presentatie van de feedback, het medium van feedback, hoe specifiek en concreet feedback is, en de uitleg en hulp die het CLVS biedt. De feedbackkenmerken bepalen hoe eenvoudig het is om de feedback te interpreteren. Op deze manier heeft blok C invloed op blok D.

Figuur 2. Model van factoren die het gebruik van feedback uit het Cito leerlingvolgsysteem beïnvloeden.

In figuur 2 zijn net als in figuur 1 vier blokken gepresenteerd met factoren. In blok D is de te verklaren factor weergegeven. Er wordt geprobeerd doormiddel van de factoren in de blokken A, B en C de mate van gebruik van feedback uit het CLVS te verklaren.

In blok A zijn kenmerken van de feedbackontvanger weergegeven. De houding van de ontvanger tegenover het systeem, zijn locus of control, prestatiegerichtheid, eigenwaarde en zelfverzekerdheid, prestatievergelijking, prestatieniveau, en vaardigheden spelen een rol. Deze kenmerken van de ontvanger bepalen in hoeverre de ontvanger uit zichzelf geneigd is de feedback uit het CLVS te gebruiken. Deze invloed van blok A op blok D is weergegeven doormiddel van een pijl.

Blok B bevat verschillende feedbackkenmerken. Dit zijn kenmerken van het CLVS. Van belang voor het gebruik van feedback uit het CLVS zijn: het tijdstip waarop de feedback verschijnt, de aard van de feedback, of de feedback norm- of zelfvergelijkend is, de specificiteit van de feedback, en het gebruiksgemak van het CLVS. Deze kenmerken van de feedback bepalen of de feedback eenvoudig in gebruik is. Wanneer feedback eenvoudig in gebruik is zal de mate van gebruik van de feedback hoger zijn. Blok B heeft dus invloed op blok D.

Blok C bevat kenmerken van de school en de implementatie. Met implementatie wordt hier bedoeld 'de invoering van het CLVS op een school'. De kenmerken die hierbij van invloed zijn op de mate van gebruik van feedback uit het CLVS zijn: training en aanmoediging van leerkrachten door het schoolbestuur, het gevoel dat het CLVS een eigendom is, het gebruik van monitoring op school, het

evaluatiebeleid, en de beschikbare middelen van de school. Deze kenmerken bepalen in hoeverre het mogelijk is en gestimuleerd wordt om het CLVS te gebruiken op een school. Blok C beïnvloed zo blok D.

Methode

Respondenten

Aan het onderzoek hebben vier verschillende basisscholen meegewerkt uit de omgeving van de Universiteit Twente. Bij de selectie van deze scholen is gekeken naar de beoordeling van de school op het gebied van kwaliteitszorg door de Inspectie van Onderwijs. De scholen zullen in het vervolg van het onderzoek aangeduid worden met school 1 tot en met 4. School 1 en 2 scoren net onder het gemiddelde op kwaliteitszorg, school 3 scoort gemiddeld en school 4 scoort iets boven het gemiddelde. Op alle vier scholen is gesproken met een schoolleider of IB-er, en een leerkracht. De school bepaalde welke leerkracht kon deelnemen aan het onderzoek. De leerkrachten in het onderzoek waren hierdoor van verschillende lesgroepen. Opvallend was dat de respondenten aan het onderzoek allemaal al vrij lang in het onderwijs zaten, namelijk tussen de 20 en 40 jaar. Van de IB-ers en schoolleiders was de helft man en de helft vrouw. Van de leerkrachten waren er drie vrouw en één man. Alle respondenten hebben de PABO afgerond.

Tabel 1: Aantal respondenten per school, functie en geslacht

	leerkracht	m/v*	IB-er	m/v	Schoolleider	m/v	Totaal
School 1	1	m	1	m	0**	-	2
School 2	1	v	0	-	1	m	2
School 3	1	v	1	v	0	-	2
School 4	1	v	0	-	1	v	2
Totaal	4		2		2		8

* m staat voor man en v staat voor vrouw

** een 0 betekend dat deze respondent niet meedeed aan het onderzoek

Instrumenten

Er zijn twee instrumenten³ gebruikt bij dit onderzoek: een interview en een vragenlijst. Het interview was voornamelijk bedoeld om het gebruik van het CLVS door de scholen in kaart te brengen. Er zijn van dit interview twee versies gebruikt: één voor de leerkrachten en één voor de schoolleiders en IB-ers. In eerste instantie zouden drie versies van het interview gebruikt worden, maar het was niet mogelijk om een schoolleider en een IB-er op alle scholen te spreken. Om toch een zo compleet mogelijk beeld van de school te krijgen, zijn de interviews voor de schoolleider en IB-er samengevoegd. De vragenlijst bevat vragen om het begrip van leerkrachten, IB-ers en schoolleiders te toetsen.

In het interview is een aantal vragen naar de achtergrond van de respondent gesteld. Daarnaast zijn vragen opgenomen over het gebruik van het CLVS op school. Deze vragen zijn opgesteld aan de hand van de factoren die invloed kunnen hebben op het gebruik van feedback van het CLVS. Deze factoren zijn samengevat in het theoretisch kader. Er is een aantal open vragen gesteld over het gebruik van het CLVS op de school en over de resultaten van leerlingen op de Cito-toetsen de afgelopen periode. Hierbij is ook gevraagd naar redenen voor de genomen maatregelen en de tevredenheid met de resultaten. Daarnaast is gevraagd naar het oordeel van respondenten over het CLVS. Hierbij zijn verschillende aspecten onderscheiden aan de hand van de theoretische kaders. Respondenten konden aangeven of zij een aspect goed of slecht vonden op een schaal van één tot vijf (waarbij één heel slecht was en vijf heel goed was). Wanneer een aspect als slecht werd beoordeeld is ook gevraagd naar redenen hiervoor.

De vragenlijst bestond uit een aantal casussen waarin feedback van het CLVS werd voorgelegd. Deze feedback uit het CLVS bestond uit een figuur of tabel met een legenda. Respondenten moesten deze feedback zelf analyseren en interpreteren. Vijf verschillende figuren of tabellen uit het CLVS zijn hierbij gebruikt. Steeds werden twee vragen per figuur gesteld. Daarnaast werden nog twee vragen gesteld waarbij geen figuur was gepresenteerd. Deze vragen gingen over de verschillende resultaten die leerlingen kunnen halen op een Cito-toets en het toegekende Cito-niveau wat hierbij hoort. Deze Cito-niveaus worden aangegeven met de letters A tot en met E. Waarbij A het

³ De interviews en de vragenlijst zijn op te vragen bij de onderzoeker.

best is en E het slechts. De vragenlijst bestond in totaal uit twaalf vragen. Tien vragen waren meerkeuzevragen en twee waren open vragen.

Procedure

Het doel van de interviews en de vragenlijst was te onderzoeken of de kenmerken die in de literatuur naar voren kwamen als bepalend voor respectievelijk de interpretatie van resultaten, en voor gebruik van het CLVS, in de praktijk ook daadwerkelijk een rol speelden. Daarnaast is getracht te achterhalen wat basisscholen nou daadwerkelijk met het CLVS doen en is onderzocht of zij feedback uit het CLVS begrepen.

Er is voor gekozen om de basisscholen te bezoeken en respondenten te interviewen, omdat hierbij de mogelijkheid bestaat om vragen toe te lichten en om door te vragen op antwoorden van de respondent. Om het begrip te testen was een interview echter ongeschikt aangezien de respondent hierbij zelf feedback moet analyseren. Toelichting of uitleg was hierbij ongewenst, aangezien dit de resultaten zou kunnen beïnvloeden. Een vragenlijst leek daarom het meest geschikt voor het testen van het begrip van de respondenten.

Data-analyse

Om de eerste onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, zijn alle acties die elke basisschool heeft ondernomen vergeleken met het beoogde gebruik zoals door het Cito geschetst. Vervolgens zijn de basisscholen ook met elkaar vergeleken. Wanneer er verschillen bleken te zijn, is geprobeerd hier een passende verklaring voor te vinden aan de hand van de interviews. Daarnaast zijn ook andere mogelijke verklaringen gezocht.

Voor de tweede onderzoeksvraag zijn de scores op de vragenlijst geanalyseerd. Er is een spreidingsdiagram gemaakt om meer inzicht te krijgen in de samenhang tussen functie en aantal fouten bij de vragenlijst. Ook is gekeken naar verschillen in scores tussen scholen en tussen verschillende functies (leerkracht, IB-er en schoolleider). Ook hiervoor is geprobeerd een verklaring te vinden aan de hand van de interviews.

De derde onderzoeksvraag is beantwoord door toetsing van de theoretische kaders. Daarnaast zijn voor de beantwoording van deze vraag suggesties voor verbetering die door de respondenten zijn gedaan meegenomen.

Resultaten en conclusies

Onderzoeksvraag 1: Welke acties hebben basisscholen ondernomen naar aanleiding van de laatst ontvangen feedback van het Cito leerlingvolgsysteem, en waarom hebben ze juist deze acties ondernomen?

Het gaat hier om de acties die ondernomen zijn naar aanleiding van de feedback uit het CLVS van januari 2008. De ondernomen acties zullen per basisschool behandeld worden. Vervolgens zullen opvallende verschillen tussen basisscholen besproken worden en zullen enkele conclusies volgen.

Ondernomen acties op basisschool 1.

Op basisschool 1 werken alle leerkrachten met het CLVS. Hiervoor is ook tijd vrijgepland volgens de IB-er. Er is een handleiding beschikbaar voor leerkrachten over de afname van de toetsen en jonge leerkrachten worden nog wat extra begeleid door hun collega's. De leerkrachten nemen de toetsen af bij de leerlingen en voeren de resultaten in het CLVS in. Zij kunnen dit op twee manieren doen: met de hand nakijken en eindresultaten invoeren in het CLVS of alle antwoorden invoeren in de computer en de computer het eindresultaat laten berekenen. Beide methoden worden op de school gehanteerd. De twee methoden kunnen niet door elkaar gebruikt worden, want zij geven verschillende resultaten. Wanneer met de hand eindresultaten worden toegekend, wegen alle vragen even zwaar, en wanneer het CLVS de eindresultaten berekent, wegen niet alle vragen even zwaar. Elke leerkracht kan dus kiezen welke methode van nakijken hij gebruikt. Dit geeft echter wel kleine verschillen wanneer leerlingen naar een volgende groep bevorderd worden en de nieuwe leerkracht een andere methode van nakijken heeft. Wanneer de resultaten ingevoerd zijn, gaat de IB-er de resultaten analyseren. Hij maakt een uitdraai van de verwachte resultaten als de school op deze manier doorgaat en zoekt naar zwakke onderdelen. Ook het kwaliteitszorgsysteem WMK-PO wordt hier soms bij gebruikt volgens de IB-er. Dit systeem geeft informatie over andere schoolkwaliteitskenmerken dan het CLVS. WMK-PO bevat bijvoorbeeld vragenlijsten voor de ouders van leerlingen, het personeel en de leerlingen over de veiligheid op school. Wanneer de zwakke punten zijn geanalyseerd, vindt er teamoverleg plaats. In dit teamoverleg wordt besloten wat er met de resultaten gedaan zal worden. De resultaten voor de onderdelen taal en begrijpend lezen vielen dit jaar tegen volgens de IB-er. Afgelopen jaar is er al een nieuwe methode aangeschaft voor lezen. Dit jaar wil de school meer tijd gaan besteden aan begrijpend lezen. Momenteel wordt er ongeveer één uur per week besteed aan begrijpend lezen, dat wil de school gaan opschroeven tot drie uur per week. Men worstelt alleen nog met de vraag ten koste van welk ander vak dit zal moeten gaan. Leerkrachten kijken nu per groep waar ze denken dat een paar uur vrijgemaakt kan worden. Alleen volgens de IB-er lukt dit niet elke leerkracht even goed.. Er zijn groepen waarbij meerdere onderdelen zwak zijn en extra tijd nodig hebben. Resultaten op leerlingniveau worden niet in het team besproken. Hiervoor heeft elke leerkracht een gesprek met de IB-er waarin besloten wordt wat gedaan zal worden met de zwakke leerling. Eerdere hulp die de leerling gehad heeft wordt in dit gesprek geëvalueerd. Vrijwel altijd resulteert dit in een nieuw handelingsplan voor een leerling, waarin extra oefeningen zijn opgenomen, geeft de leerkracht aan. Daarnaast wordt geprobeerd de leerling extra uitleg te geven. De extra oefeningen en uitleg voor zwakke leerlingen schieten er echter vaak bij in, volgens de leerkracht. Er zijn op school erg veel zwakke leerlingen en er is niet genoeg tijd om alle leerlingen te helpen.

Ondernomen acties op basisschool 2.

Op basisschool 2 nemen leerkrachten de Cito toetsen af en voeren de resultaten in op de computer. Alle toetsen worden handmatig nagekeken. Er is geen extra tijd voor ingepland. Leerkrachten moeten hier zelf tijd voor vrijmaken, dit is wel eens lastig geeft een leerkracht aan. Hierbij is geen begeleiding. Er zijn alleen ervaren leerkrachten op school die weten hoe de afname van Cito toetsen hoort. De schoolleider en IB-er gaan vervolgens de resultaten analyseren. Hierbij is ook het kwaliteitszorgsysteem WMK-PO beschikbaar. Door tijdgebrek worden resultaten echter niet altijd even nauwkeurig geanalyseerd volgens de schoolleider. Er wordt bijvoorbeeld nooit bij leerkrachten in de klas gekeken hoe ze het doen. De schoolleider en IB-er evalueren de genomen maatregelen elk jaar en kijken dan waar nog meer actie ondernomen dient te worden. Dit jaar is besloten de methode voor

taal vaker te gaan gebruiken, van twee naar vier keer in de week, omdat de resultaten voor het onderdeel taal erg tegenvielen. Rekenen zal nu minder aandacht krijgen, want de resultaten voor rekenen waren erg goed. Er is ook een nieuw computerprogramma aangeschaft dat oefeningen biedt op het gebied van woordherkenning. Hier kunnen zwakke leerlingen mee oefenen. Vooral de huidige groep 3 is erg zwak met lezen, vindt de schoolleider. Resultaten op groeps- en leerlingniveau worden door de IB-er besproken met elke leerkracht afzonderlijk. Elke acht weken heeft een leerkracht zo'n gesprek. Hierin wordt besproken of de handelingsplannen die de leerkracht heeft opgesteld effectief waren of dat er nog extra aandacht nodig is. De IB-er wijst de leerkracht op zwakke onderdelen voor de groep als geheel en voor individuele leerlingen. De leerkracht besluit echter zelf welke maatregelen hij neemt. Meestal houdt dit in dat de leerkracht een planning maakt voor een zwakke leerling met extra oefeningen en uitleg. Daarnaast wordt extra tijd gestoken in onderdelen waar de hele groep zwak op scoort, volgens de leerkracht. Elk half jaar is een teamoverleg waarin besproken wordt wat er met leerlingen gedaan wordt die het hele jaar door zwak scoren. Er wordt dan overlegd of het mogelijk is een leerling over te laten gaan naar de volgende groep of dat doubleren noodzakelijk is.

Ondernomen acties op basisschool 3.

Op school 3 nemen leerkrachten toetsen van het CLVS af en voeren de resultaten in. Er wordt met de hand nagekeken, of resultaten worden meteen ingevoerd in de computer en door de computer nagekeken. Dit mogen leerkrachten zelf kiezen. Hier is geen extra tijd voor ingeroosterd. Leerkrachten hebben een handleiding van de toets ter beschikking, die kunnen zij raadplegen wanneer zij informatie willen over de afname van een toets. De meeste leerkrachten zijn echter al ervaren en kijken hier zelden in. De schoolleider en IB-er analyseren de resultaten. De schoolleider legt hiervoor ook klassenconsultaties af. De laatste keer vielen alleen de resultaten voor spelling erg tegen, geeft de IB-er aan. Voor spelling was er een nieuwe toets. De vraagstelling van de toets was echter anders dan verwacht, en paste volgens de IB-er niet bij de gebruikte methode. De school twijfelt nog wat ze met de nieuwe spelling-toets zal doen. Wellicht wordt de toets voor spelling volgend jaar niet meer afgenomen of zal er van te voren geoefend worden met het type vragen. De IB-er geeft aan dat er eigenlijk alleen maatregelen op schoolniveau worden genomen als de Cito eindtoets ook slecht uitvalt. Twee keer per jaar vindt er teamoverleg plaats waarin gesproken wordt over nieuwe maatregelen die zullen worden genomen. Verder vindt er twee keer per jaar een groepsbespreking plaats van een leerkracht met de IB-er. Tegen het eind van het jaar zijn er altijd gesprekken met twee leerkrachten en de IB-er. Hier vindt de groepsoverdracht plaats. Leerkrachten maken een handelingsplan waarin extra oefeningen en uitleg zijn opgenomen voor leerlingen met een Cito E-score. Soms wordt er voor leerlingen met een Cito D-score ook een handelingsplan gemaakt, maar meestal is dit vanwege tijdgebrek niet mogelijk, volgens de leerkracht. Wanneer er veel zwakke leerlingen in een klas zijn, helpt de IB-er ook met extra hulp en uitleg geven aan die leerlingen. Evaluatie van de genomen acties vindt plaats wanneer de nieuwe resultaten binnen zijn. Er wordt dan vastgesteld of het handelingsplan voldoende was of dat er een nieuw handelingsplan moet komen.

Ondernomen acties op basisschool 4.

Op school 4 nemen leerkrachten ook toetsen af en voeren de resultaten in op de computer. Jonge leerkrachten worden hierbij begeleid door meer ervaren leerkrachten. Hier is echter geen extra tijd voor ingepland. De schoolleider en IB-er analyseren de resultaten vervolgens. Hierbij worden ook resultaten uit het WMK-PO betrokken. Naar aanleiding van de laatste feedback is besloten een nieuwe methode voor rekenen aan te schaffen. De methode voor rekenen was al behoorlijk oud en aan vervanging toe volgens de schoolleider. Daarnaast is er pas een nieuwe toets voor rekenen van het Cito gekomen. De nieuwe lesmethode sluit volgens de leerkrachten beter aan bij de toets. Drie keer per jaar heeft de school teamoverleg. Hier wordt besproken waar de school de komende periode aandacht aan zal besteden. Leerkrachten hebben ook drie keer per jaar overleg met de IB-er over de zwakke leerlingen. Hierbij wordt besproken of handelingsplannen hebben geholpen en wat een volgende maatregel zou kunnen zijn. Als een leerling een Cito E-score heeft voor een bepaald onderdeel krijgt hij eerst een handelingsplan. Wanneer hij na drie keer een handelingsplan te hebben gehad nog steeds een E-score heeft, krijgt hij extra hulp van een hulpmoeder. De hulpmoeder legt de stof misschien anders uit waardoor het kind het misschien wel begrijpt, denkt de leerkracht. De

hulpmoeder heeft ook meer tijd beschikbaar om met het kind te oefenen dan de leerkracht. Bij de leerkracht schiet hulp aan zwakke leerlingen er vaak bij in, waardoor het handelingsplan alleen bestaat uit het zelfstandig maken van extra oefeningen. Wanneer een hele groep zwak scoort op een onderdeel, zal de leerkracht hier wel extra aandacht aan besteden in de lessen.

Vergelijking van scholen.

De scholen hanteren ongeveer dezelfde taakverdeling. De leerkrachten zijn verantwoordelijk voor het afnemen van de toetsen, het invoeren van de resultaten en de hulp aan de lesgroep en aan individuele leerlingen. De IB-er en schoolleider analyseren de resultaten en besluiten over maatregelen op schoolniveau. Ondanks dat de taakverdeling nagenoeg hetzelfde is, is er sprake van een aantal opvallende verschillen. Zo is school 1 de enige school waar tijd is vrijgepland om met het CLVS te werken. Op de andere scholen komt dit boven op het taakpakket voor leerkrachten. Dit is niet stimulerend voor leerkrachten. Verder kunnen de resultaten bij school 1 en 3 op twee verschillende manieren worden nagekeken en ingevoerd, namelijk met de hand of met de computer. Leerkrachten hebben hierin de keuze. Bij school 2 moet dit met de hand en bij school 4 moet dit met de computer. Dit kan de resultaten van de scholen enigszins beïnvloeden. Opvallend is ook dat de leerkrachten op school 2 veel vaker een gesprek hebben met de IB-er, namelijk elke 8 weken. Op de andere scholen is er slechts twee of drie keer per jaar een gesprek. School 2 is de enige school die de verantwoordelijkheid voor maatregelen op groeps- en leerlingniveau helemaal bij de leerkracht legt. De IB-er adviseert de leerkracht alleen in gesprekken. Extra hulp aan leerlingen wordt ook op verschillende manieren georganiseerd door scholen. Op school 1 en 2 moeten leerkrachten dit doen. Op school 3 is naast de leerkracht ook de IB-er verantwoordelijk voor de hulp aan leerlingen en op school 4 zijn er ook hulpmoeders voor extra hulp aan leerlingen beschikbaar. De manier waarop de school omgaat met de resultaten uit het CLVS verschilt ook. Op school 1 en 2 is besloten meer tijd vrij te maken voor een bepaald onderdeel. Bij school 2 is besloten dat dit ten koste gaat van de tijd die besteed wordt aan rekenen, terwijl bij school 1 de leerkracht zelf moet bepalen waar hij die extra tijd vandaan haalt. Bij school 1 is dit dus meer een maatregel op groepsniveau, terwijl bij school 2 dit een maatregel op schoolniveau is. Op school 3 lijkt men zo min mogelijk maatregelen op schoolniveau te willen doorvoeren. Er worden namelijk alleen maatregelen genomen als ook de Cito eindtoets tegenvalt. Een tegenvallend resultaat op het onderdeel spelling wordt aan de toets geweten. De school overweegt zelfs de toets voortaan niet meer te maken. Dit is een heel andere actie dan school 4 neemt bij tegenvallende resultaten op een nieuwe toets voor rekenen. School 4 besluit namelijk een nieuwe rekenmethode aan te schaffen die meer past bij de nieuwe toets. De oude methode bleek toch wat verouderd te zijn.

Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat scholen wel actie ondernemen aan de hand van de feedback van het CLVS, de analyses vooraf aan de acties kunnen echter beter. Vaak wordt voor een zwakke leerling meteen een handelingsplan opgesteld met extra oefeningen zonder naar verdere mogelijkheden te kijken. De leerkrachten van school 2 en 4 gaven aan dat het maken van handelingsplannen al op de PABO geleerd is. Zij hadden nooit bedacht dat een andere oplossing misschien beter zou kunnen zijn. Op schoolniveau worden wel iets betere analyses gemaakt, maar ook hier wil men niet al te diep graven voor een gepaste oplossing. De verantwoording van de acties is daarom niet erg sterk. Alle schoolleiders en IB-ers wijten dit eigenlijk aan tijdgebrek en druk om goed te presteren van de Onderwijsinspectie.

Onderzoeksvraag 2: In hoeverre begrijpen leerkrachten, IB-ers en schoolleiders van basisscholen de feedback van het Cito leerlingvolgsysteem?

Wanneer gekeken wordt naar de resultaten op de begriptoets wordt duidelijk dat bepaalde analyses erg eenvoudig zijn, terwijl andere analyses wat meer moeite kosten. Van de twaalf gestelde vragen werden er zes door alle respondenten goed beantwoord, zie hiervoor tabel 1. De vragen zullen nu nader worden toegelicht. Zie bijlage 1 voor de vragenlijst.

Tabel 2: Resultaten vragenlijst

Vraag	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Aantal keer goed	8	8	8	5	7	5	5	6	8	8	8	6
Aantal keer fout	0	0	0	3	1	3	3	2	0	0	0	2

Vraag 1 en 2 werden door alle respondenten goed beantwoord. Deze vragen hadden betrekking op groepsanalyse. De resultaten van groep 5 waren weergegeven in een lijndiagram. Respondenten moesten aangeven of groep 5 van deze school onder of boven het landelijk gemiddelde scoorde op de onderdelen spelling (vraag 1) en rekenen (vraag 2).

Vraag 3 ging over vaardigheidsgroei van groep 5 voor rekenen. In een staafdiagram is de vaardigheidsgroei per leerling weergegeven. Respondenten moesten aangeven hoeveel leerlingen niet vooruit waren gegaan. Alle respondenten beantwoordden deze vraag goed.

Bij vraag 4 werd gevraagd naar het oordeel over vaardigheidsgroei bij een groep. De betreffende groep was de afgelopen periode vooruit gaan, maar hun vooruitgang was minder dan het landelijk gemiddelde. Het meest gepaste oordeel van de respondenten zou daarom zijn dat de vaardigheidsgroei onvoldoende was, want het ligt onder het landelijk gemiddelde. Echter werd op school 1 tweemaal en op school 3 eenmaal een ander oordeel over deze vaardigheidsgroei gegeven. Zij vonden namelijk de vaardigheidsgroei goed, de leerlingen waren immers vooruit gegaan in vergelijking met hun eigen vorige score. Hieruit valt af te leiden dat men vooruitgang van de leerlingen goed vindt, ook al is dit minder dan het landelijk gemiddelde.

Vraag 5 had betrekking op een dwarsdoorsnede. Hierbij moesten leerkrachten analyseren hoe groep 7 scoorde, was dit boven, gelijk aan, of onder het landelijk gemiddelde. Dit werd eenmaal fout beantwoord. Vraag 6 en 7 hadden ook betrekking op de dwarsdoorsnede. Hierbij was de dwarsdoorsnede uitgesplitst in jongens en meisjes. Bij vraag 6 werd gevraagd wie beter scoorden, de jongens of de meisjes en bij vraag 7 werd gevraagd waarom dit zo was. Drie respondenten wisten deze vragen niet te beantwoorden.

Vraag 8 ging over de IC-tabel. Deze tabel wordt gebruikt bij Cito scores op de entreetoets en eindtoets. De vraag was hoe de school waarvan de IC-tabel was afgebeeld scoorde in vergelijking met het gemiddelde. Van de respondenten konden twee leerkrachten dit niet goed beantwoorden. Eén hiervan kwam van school 2 en één kwam van school 4. Vraag 9 ging over dezelfde tabel. Alleen hier werd gevraagd op welk onderdeel de school het beste scoorde. Deze vraag werd door alle respondenten wel goed beantwoord.

Bij vraag 10 moesten respondenten een trendanalyse bekijken. Dit is een lijndiagram waarop te zien is of verschillende groepen hoger of lager dan het landelijk gemiddelde scores. Ze moesten hierbij aangeven of groep 3 in een bepaald jaar voor het onderdeel spelling onder, gelijk aan of boven het gemiddelde scoorde. Alle respondenten hebben deze vraag goed beantwoord.

Vraag 11 was een vraag zonder figuur. De vraag ging over een leerling die twee keer een E-score heeft gehad. De vraag luidde: is deze leerling dan helemaal niet vooruit gegaan? Alle respondenten beantwoordden de vraag goed.

De laatste vraag, die fout beantwoord werd door twee respondenten van school 3, is vraag 12. Deze vraag had betrekking op de door Cito gehanteerde niveaus. Scoort een leerling met niveau C boven, onder of gelijk aan het gemiddelde was de vraag. Deze fout van de respondenten van school 3 had echter een verklaarbare reden. De respondenten gaven aan dat in oudere handleidingen van het Cito stond beschreven dat niveau C voldoende was. In de nieuwere handleidingen staat dit niet meer, maar respondenten lezen niet steeds opnieuw de hele handleiding bij een toets.

Soort fouten en mogelijke oorzaken.

Wanneer er gekeken wordt naar de vragen die fout beantwoord worden, valt op dat school 1 en 3 vraag 4 anders beantwoorden. Deze vraag meet dan ook meer dan alleen kennis, het meet ook de houding tegenover het systeem. Een plausibele verklaring voor het anders beantwoorden van deze vraag kan zijn dat school 1 en 3 aangeven een zwakke schoolpopulatie te hebben. Zij vinden net zo goed scoren als de gemiddelde school daarom niet zo belangrijk en zien dit als onhaalbaar voor hun school.

Vraag 5, 6 en 7 hebben betrekking op dwarsdoorsnedes van een schoolpopulatie. Vraag 5 is een redelijk eenvoudige vraag hierover. Deze is slechts éénmaal fout beantwoord door een leerkracht van school 3. Een verklaring voor deze fout kan zijn dat de leerkracht onbekend was met dwarsdoorsnedes. Op school 3 werd namelijk aangegeven dat de figuren die in de vragenlijst waren opgenomen nooit werden gebruikt bij analyse van de eigen resultaten. Vraag 6 en 7 werden drie keer fout beantwoord. Deze vragen waren iets moeilijker. De respondenten moesten een analyse maken van een dwarsdoorsnede van de jongens en de meisjes en aangeven welke groep beter scoorde en waarom.

Deze analyse is moeilijker dan alleen aangeven of een groep boven of onder het landelijk gemiddeld scoort. Dit is namelijk met behulp van de legenda redelijk eenvoudig vast te stellen. Deze fouten geven aan dat het aflezen van een figuur met behulp van de legenda niet zo lastig is voor respondenten. Wanneer een vraag wordt gesteld waarbij meer begrip van de gepresenteerde figuur nodig is, worden er meer fouten gemaakt.

Vraag 8 werd tweemaal fout beantwoord. Bij deze vraag moeten respondenten aangeven op welk onderdeel een school het beste scoort. Voor een aantal respondenten was deze figuur totaal onbekend. Dit kan een verklaring zijn waarom zij de bijbehorende tabel niet goed konden interpreteren.

Vraag 12 werd ook tweemaal fout beantwoord. Zoals al eerder genoemd, komt dit doordat de twee respondenten van school 3 uitgingen van de verouderde informatie dat Cito score C voldoende is, terwijl dit eigenlijk onvoldoende is.

Verschillen tussen scholen en functies.

Wanneer nu gekeken wordt naar verschillen tussen scholen is tabel 2 veelzeggend. School 3 scoort duidelijk het slechtst. School 1 scoort gemiddeld en school 2 en 4 scoren behoorlijk goed. Dit is echter niet zoals verwacht gezien de scores op kwaliteitszorg gegeven door de Inspectie van Onderwijs. School 2 scoort hier boven verwachting en school 3 scoort lager dan verwacht. Uit de interviews bij respondenten van school 3 bleek dat zij veel analysemogelijkheden van het CLVS niet gebruikten. Dit kan de lage score op de vragenlijst verklaren. Voor de hoge score van school 2 kan geen goede verklaring worden gevonden uit de interviews.

Tabel 2: Gemiddelde resultaten begriptoets per school

	Gemiddeld aantal goed	Gemiddeld aantal fout
School 1	10	2
School 2	11,5	0,5
School 3	8	4
School 4	11,5	0,5

Wanneer de resultaten nu niet per school maar per functie worden weergegeven, ontstaat het beeld dat weergegeven is in tabel 3.

Tabel 3: Gemiddelde score vragenlijst per functie

	Gemiddeld aantal goed	Gemiddeld aantal fout
Schoolleider	12	0
IB-er	9,5	2,5
Leerkracht	9,75	2,25

Leerkrachten en IB-ers scoren beduidend slechter dan schoolleiders. De leerkrachten hoeven echter de analyses normaal gesproken ook niet te maken. De IB-ers die benaderd zijn scoorden wel hoger op de vragenlijst dan de leerkrachten van dezelfde school. Door het geringe aantal ontstaat echter een vertekend beeld. Het lijkt er op dat de schoolleiders de analyses wel kunnen maken, maar dat dit voor leerkrachten en IB-ers moeilijk is. Zij maken nog behoorlijk veel fouten bij deze redelijk eenvoudige vragenlijst.

Onderzoeksvraag 3 Op welke manier zou het gebruik van het Cito leerlingvolgsysteem door basisscholen kunnen verbeteren?

Om de derde onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden zijn de hypothesen gebruikt die na het opstellen van het theoretisch kader zijn geformuleerd. Deze hypothesen worden hieronder nog een keer genoemd en daarbij zullen de gevonden resultaten gepresenteerd worden.

Hypothesen met betrekking tot de interpretatie van CLVS-resultaten

Leerkrachten, IB-ers en schoolleiders kunnen resultaten uit het CLVS beter interpreteren...

- naarmate er in de vooropleiding meer aandacht besteed is aan statistiek en werken met het leerlingvolgsysteem.
- wanneer ze de training van het Cito hebben gevolgd dan wanneer zij dit niet hebben gedaan.

- naarmate ze meer statistische kennis hebben.
- naarmate ze meer kennis over de afnameprocedure van de Cito toetsen hebben.
- naarmate ze meer kennis op het gebied van niveaus hebben.
- wanneer het CLVS geen overbodige informatie bevat.
- wanneer figuren in het CLVS zijn toegelicht.
- wanneer de presentatie van de gegevens overzichtelijk is.
- wanneer de feedback aansluit bij wat leerkrachten, IB-ers en schoolleiders willen.
- wanneer de feedback specifiek en concreet is.
- wanneer er voldoende hulp en uitleg bij het CLVS is.

Alle respondenten gaven aan dat in de vooropleiding niets over het CLVS naar voren is gekomen. Allen hadden de PABO afgerond. Zes respondenten hadden nog aanvullende cursussen gevolgd, maar hierin kwam het CLVS ook niet aan bod. Dit waren de IB-ers en schoolleiders, die voor hun functie aanvullende cursussen hadden gevolgd. Twee leerkrachten hadden ook nog aanvullende cursussen gevolgd, maar deze hadden betrekking op leerlingbegeleiding. Er kan dus nog geen conclusie getrokken worden. Hiervoor zal onderzoek gedaan moeten worden bij respondenten die wel voorkennis uit de vooropleiding hebben.

Bij de respondenten was één IB-er, namelijk van school 3, die een bijeenkomst had bijgewoond over het CLVS. Daarnaast was er een IB-er, namelijk van school 1, die voor het Cito ook toetsvragen formuleerde. Hij had dus andere voorkennis opgedaan. Deze respondenten scoorden echter slechter dan de schoolleiders en leerkrachten van school 2 en 4 die geen duidelijke voorkennis hadden opgedaan via het Cito. Ze scoorden wel iets beter dan de leerkrachten op de eigen school. De training van het Cito lijkt dus niet veel effect te hebben gehad op de interpretatie van de feedback.

Schoolleiders en IB-ers van de verschillende scholen gaven aan dat kennis over de afname van de Cito-toetsen al wel aanwezig was bij leerkrachten. Kennis over de verschillende Cito-niveaus was ook aanwezig. Echter was deze kennis niet correct bij de respondenten van school 3, zoals bij onderzoeksvraag twee al naar voren kwam. De statistische kennis van de respondenten van de vier scholen verschilde erg. Op school 2 en 4 was duidelijk statistische kennis aanwezig. Bij school 1 en 3 was dit veel minder aanwezig, zoals te zien is in tabel 2.

Alle respondenten vonden de informatie van het CLVS relevant en vonden de informatie niet overbodig. Drie van de respondenten gaven aan dat ze de informatie van het CLVS wel lastig te begrijpen vonden. Zij hadden wel wat extra uitleg gewild. Dit waren één IB-er van school 3 en twee leerkrachten, van school 1 en 3. Vooral de grafische weergaven vonden zij lastig te begrijpen. Cijfers interpreteren lukte beter. Alle respondenten vonden de presentatie van de feedback goed. Over het algemeen heeft het systeem een overzichtelijke lay-out.

De respondenten vonden de feedback redelijk goed aansluiten bij wat zij wilden. De twee respondenten van school 2 vonden de informatie echter niet specifiek genoeg. De reden hiervoor is dat het met het CLVS mogelijk is om een score te krijgen voor rekenen voor een leerling, maar dit kan niet uitgesplitst worden in verschillende onderdelen van rekenen. Bij vroegere versies van het CLVS was dit wel het geval. Andere respondenten werkten nog niet zo lang met het CLVS en waren wel tevreden over de informatie.

Er waren vier respondenten die de hulp bij het CLVS niet voldoende vonden. Bij twee scholen waren er namelijk vragen rondom de scores bij een toets. De scores verschillen namelijk wanneer leerkrachten de toetsresultaten per vraag op de computer invoeren of dat ze het handmatig nakijken en het aantal goed en fout in één keer invoeren, zoals ook al beschreven bij de eerste onderzoeksvraag. Hier was moeilijk telefonische hulp over te krijgen van het Cito. School 1 en 3 klaagden erover dat zij nog steeds geen duidelijkheid hierover hadden.

Hypothesen met betrekking tot het gebruik van CLVS-resultaten

Leerkrachten, IB-ers en schoolleiders maken meer gebruik van feedback uit het CLVS...

- naarmate zij een positievere houding tegenover het CLVS hebben.
- wanneer zij een interne locus of control hebben.
- naarmate zij meer prestatiegericht zijn.
- wanneer zij onzeker zijn over zichzelf.

- wanneer zij hun prestaties vergelijken met eerdere eigen prestaties.
- naarmate zij pessimistischer zijn.
- wanneer zij de vaardigheden hebben om daarmee te werken.
- wanneer de feedback op gunstig tijdstip komt.
- wanneer de feedback van het CLVS specifiek is.
- naarmate het CLVS makkelijker in gebruik wordt gevonden.
- naarmate er meer aanmoediging en mogelijkheid tot training is.
- wanneer zij het als hun eigendom zien.
- wanneer er een stimulerend schoolbeleid is.
- naarmate er meer hulp- en oefenmateriaal op school beschikbaar is.
- naarmate er meer tijd voor vrij gepland wordt.

Alle respondenten stonden even positief tegenover het CLVS, zij gaven namelijk een 4 op een schaal van 1 tot 5 (waarbij 1 heel negatief en 5 heel positief is). Aangezien hier geen verschil was tussen respondenten kan deze hypothese niet getest worden. Wanneer gevraagd werd naar redenen waarom men iets vond, weten de respondenten van de scholen 1, 3 en 4 dit voornamelijk aan externe zaken, zoals de leerlingpopulatie en de vraagstelling bij de toets. Bij school 2 werd meer naar interne oorzaken gezocht. Er was echter geen duidelijk verschil tussen de scholen in de mate van gebruik.

Alle respondenten vonden goede resultaten belangrijk. Bij school 1 en 3 was dit omdat de school er op afgerekend wordt en bij school 2 en 4 omdat de leerlingen in staat zouden moeten zijn de goede resultaten te halen. School 2 en 4 lijken meer prestatiegericht. School 2 en 4 begrepen de feedback van het CLVS ook beter dan school 1 en 3. Hierbij moet vermeld worden dat de leerlingpopulatie bij school 1 en 3 ook als zwak bestempeld werd door de school zelf. School 2 en 4 gaven aan een normale leerlingpopulatie te hebben. Dit zou kunnen verklaren waarom school 1 en 3 minder waarde aan goede prestaties hechten.

De IB-ers en schoolleiders waren wel zelfverzekerd over hun eigen werken met het CLVS. De leerkrachten waren iets minder zelfverzekerd. Zij werken hier dan ook minder vaak mee. Alle scholen vergeleken resultaten voornamelijk met eigen eerdere resultaten. Daarnaast werden resultaten ook wel vergeleken met het landelijk gemiddelde. Vergelijken met eigen eerdere resultaten vonden de scholen echter beter, omdat niet elke leerlingpopulatie goed met elkaar te vergelijken is. De respondenten waren niet duidelijk optimistisch of pessimistisch over resultaten. Zij nuanceerden de antwoorden. Ze waren optimistisch over het ene aspect en pessimistisch over het andere. De schoolleider van school 2 zei bijvoorbeeld “ik ben tevreden met de resultaten, ze zijn naar verwachting. De resultaten voor taal zijn echter nog steeds onder de maat.”

Binnen de scholen waren de juiste vaardigheden aanwezig om met het systeem te werken. Wel merkten de IB-er van school 3 en de schoolleider van school 2 op, dat niet alle leerkrachten even goed met het leerlingvolgsysteem kunnen werken. Sommige leerkrachten hebben te weinig statistische kennis. Andere leerkrachten kunnen het leerlingvolgsysteem wel gebruiken.

Het tijdstip van de feedback werd door alle respondenten als goed beoordeeld. De feedback komt redelijk snel en op goede momenten in het jaar, gaven drie leerkrachten aan. De feedback werd zoals eerder al beschreven als niet specifiek genoeg beschouwd door de respondenten van school 2. De feedback wordt namelijk niet uitgesplitst in verschillende onderdelen. Er wordt een algemeen resultaat voor rekenen gegeven, maar niet voor onderdelen daarvan, zoals breuken, op- en aftrekken, omrekenen naar andere eenheden. De overige respondenten vonden de feedback wel specifiek genoeg. Alle respondenten vonden het CLVS eenvoudig in gebruik. Er waren geen moeilijkheden met het systeem.

In theorie zouden leerkrachten gemotiveerd moeten worden door gezamenlijk te overleggen na analyse van de resultaten. De IB-er stuurt daarna de leerkrachten aan. Dit is hoe het zou moeten gaan volgens schoolleiders en IB-ers. In de praktijk geven alleen de leerkrachten van school 1 en 4 aan dat zij zich gemotiveerd voelen. Dit komt voornamelijk door de gesprekken met de IB-er.

School 1 en 2 zien het CLVS wel als hun eigendom. Zij geven aan dat het systeem bedoeld is voor de school, ouders en leerlingen. School 3 en 4 geven aan dat zij het systeem ook hebben voor de Inspectie van Onderwijs. Zij zien het systeem ook meer als iets van de Inspectie van Onderwijs waar zij aan meewerken.

Alle scholen gebruikten naast het CLVS ook andere systemen om de sfeer en kwaliteit van het onderwijs in de gaten te houden. De resultaten uit deze systemen worden ook gebruikt bij analyses van resultaten uit het CLVS. Dit zorgt ervoor dat het CLVS beter gebruikt kan worden. Er is meer zicht op zwakke punten en dit geeft meer duidelijkheid over welke acties moeten worden ondernomen.

De scholen hebben een schoolbeleid dat het werken met het CLVS stimuleert, vinden de IB-ers en schoolleiders. Echter is er voor leerkrachten alleen op school 1 extra tijd vrijgemaakt om met het CLVS te werken. Dit is gedaan door het aantal lessen te verminderen. Een andere leerkracht neemt dan wat lessen over. Voor de leerkrachten op de andere scholen komt het werken met het CLVS boven op het verdere taken pakket. Er werd aangegeven door leerkrachten dat het soms krap was qua tijd. Leerkrachten werden ook op geen enkele school gestimuleerd zelf grondige analyses te maken met de computer. Alleen IB-ers en schoolleiders hielden zich hier mee bezig. Er kan daarom beter gezegd worden dat het schoolbeleid leerkrachten niet ontmoedigt met het systeem te werken. Het stimuleert leerkrachten echter ook niet.

De scholen beschikten allemaal over oefenmateriaal. Alle scholen gaven aan dat dit oefenmateriaal niet altijd goed gebruikt werd. Hier moet bijgezegd worden dat één school, namelijk school 2, net nieuw oefenmateriaal had aangeschaft om tegenvallende resultaten tegen te gaan.

Verbetering zou mogelijk zijn op een aantal terreinen. Ten eerste zou er meer uitleg kunnen komen over de verschillende figuren binnen het CLVS en zou de telefonische hulp verbeterd kunnen worden. Dit zou het begrijpen van de feedback kunnen verbeteren. De informatie uit het CLVS zou daarbij specifiekere mogen aangeven op welke onderdelen leerlingen achterblijven. Ook zou er meer aandacht besteed kunnen worden aan het CLVS in de vooropleiding. Daarnaast zouden scholen meer tijd moeten inplannen om met het CLVS te werken. Dan kunnen er betere analyses gemaakt worden en betere oplossingen gevonden worden. Er worden momenteel erg weinig acties ondernomen naar aanleiding van de feedback uit het CLVS. Scholen lijken tevreden te zijn met kleine verbeteringen die weinig moeite kosten. Scholen zouden ook het werken met oefenmaterialen beter in kunnen plannen, zodat er ook daadwerkelijk wat gedaan wordt aan tegenvallende resultaten van leerlingen. Ook zullen scholen meer moeten kijken naar interne oorzaken voor slechte resultaten, in plaats van slechte resultaten al te snel aan externe factoren te wijten.

De cursus van het Cito lijkt geen positieve invloed te hebben om de interpretatie van resultaten uit het CLVS. Statistische kennis lijkt echter wel verband te houden met een goede interpretatie van resultaten. Het zou daarom goed zijn als er meer aandacht aan statistiek wordt besteed in cursussen en in de vooropleiding. Prestatiegerichtheid lijkt ook invloed te hebben op de interpretatie en het goed gebruik van resultaten. School 2 en 4 zijn namelijk veel meer intern gemotiveerd om goede resultaten te behalen. Zij vinden dat de leerlingen bij hen op school goed zouden moeten scoren en doen daarom hun best de resultaten te verbeteren. School 1 en 3 geven aan een zwakke schoolpopulatie te hebben en zij vinden daarom goede leerprestaties minder belangrijk. Zij denken dat dit niet haalbaar voor hen is. Het CLVS hebben zij meer voor de Inspectie van Onderwijs dan voor zichzelf.

Discussie

Aan het begin van het onderzoek zijn drie onderzoeksvragen gesteld. Deze zullen nu kort bij langs gegaan worden.

De eerste onderzoeksvraag was: Welke acties hebben basisscholen ondernomen naar aanleiding van de laatst ontvangen feedback van het Cito leerlingvolgsysteem, en waarom hebben ze juist deze acties ondernomen? In het antwoord op deze vraag volgden een heleboel handelingen die werden ondernomen, maar weinig echte acties om prestaties te verbeteren. Ook de analyses van de resultaten lieten erg te wensen over. Vooral leerkrachten kwamen eigenlijk niet verder dan steeds een nieuw handelingsplan voor een zwakke leerling schrijven. Hierdoor blijven veel mogelijkheden voor verbetering van resultaten onbenut. In gesprekken met leerkrachten was het opvallend dat zij niet nagedacht leken te hebben over andere acties dan een handelingsplan voor een leerling. Het zou goed zijn als leerkrachten, maar ook IB-ers en schoolleiders zouden leren beter te reflecteren op eerdere handelingen en meer verschillende acties zouden ondernemen. Het zou misschien helpen wanneer hier aandacht aan wordt besteed in de opleiding.

Onderzoeksvraag twee luidde: In hoeverre begrijpen leerkrachten, IB-ers en schoolleiders van basisscholen de feedback van het Cito leerlingvolgsysteem? Opvallend is dat schoolleiders minder fouten maken dan IB-ers en IB-ers minder fouten maken dan leerkrachten. Dit zou kunnen komen door vooropleiding, maar waarschijnlijker is dat dit door algemene intelligentie en inzicht wordt veroorzaakt. Over het algemeen worden de intelligentere mensen IB-er of later ook schoolleider. Zowel de IB-ers als de schoolleiders gaven aan dat zij in vooropleidingen niets over het CLVS hadden gehad. Dit kan dus niet hun kennis van het CLVS beïnvloed hebben. De ervaring met het werken met het CLVS kan wel van invloed zijn. Leerkrachten maakten eigenlijk geen analyses naar aanleiding van het CLVS. Dit kan hun lagere score ook verklaren. De vragen die fout beantwoord werden, waren voornamelijk vragen waarbij een figuur niet alleen hoefde te worden afgelezen, maar waarbij verder nagedacht moest worden. Dit maakt duidelijk dat het aflezen van de figuur geen probleem is voor de respondenten, maar het begrijpen van een figuur voor sommige respondenten wel. Door dit kleinschalige onderzoek is echter nog niet heel veel duidelijk geworden over wat respondenten precies wel en niet begrijpen van de uitvoer. Hier zal nog verder onderzoek naar moeten worden gedaan.

De derde onderzoeksvraag was: Op welke manier zou het gebruik van het Cito leerlingvolgsysteem door basisscholen kunnen verbeteren? Uit dit onderzoek blijkt dat er erg veel verbeteringen mogelijk zijn in het gebruik van het CLVS. Bij het Cito is verbetering mogelijk van het CLVS, maar de meeste verbetering is mogelijk in het gebruik van het CLVS door de scholen. Het lijkt echter alsof scholen weinig gemotiveerd zijn om met het CLVS te werken. Zij hebben het druk met allerlei dingen en lijken het CLVS weinig prioriteit te geven. Dit is terug te zien in het geringe aantal acties. Opvallend is dat de scholen die intern gemotiveerd zijn om met het CLVS te werken, beter in staat zijn feedback van het CLVS te interpreteren dan de scholen die het CLVS alleen voor de Inspectie van Onderwijs hebben. De vraag is echter hoe scholen intern te motiveren zijn om met het CLVS te werken. Dit zou interessant kunnen zijn voor vervolgonderzoek.

De conclusies uit dit onderzoek bevestigen gedeeltelijk de vermoedens van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Het klopt dat basisscholen niet altijd nauwkeurig analyseren wat het probleem is, aan de hand van de feedback uit het CLVS. Uit het onderzoek blijkt echter dat sommige basisscholen hier wel toe in staat zijn. De basisscholen 2 en 4 scoren behoorlijk goed op de vragenlijst voor begrip. School 3 en in mindere mate school 1 kunnen hier nog wat extra scholing in gebruiken. Behalve tijdgebrek speelt mee dat de scholen moeite hebben met het kritisch kijken naar zichzelf. De controle van de Inspectie van onderwijs speelt hierbij ook een rol. De Inspectie bekijkt de CLVS-resultaten en wat hiermee gedaan is. De scholen proberen hierbij in een zo gunstig mogelijk daglicht te komen staan. Zij hebben daarom alle stappen uitgevoerd en ook analyses gemaakt. Slechte resultaten op de CLVS-toetsen worden verklaard door een nieuwe toets, een verouderde methode of een zwakke schoolpopulatie. Over verbeterpunten in de manier van onderwijs geven, wordt nauwelijks nagedacht. Er wordt niet genoeg tijd genomen om grondige analyses te maken. Twee basisscholen gaven duidelijk aan dat ze vonden dat de Inspectie zich niet moest bemoeien met de resultaten uit het CLVS. De resultaten zijn immers bedoeld voor zelfevaluatie van de school. Aan de andere kant is het

zo dat de Inspectie van onderwijs basisscholen dwingt kritisch naar zichzelf te kijken. Wanneer de Inspectie zich niet met het leerlingvolgsysteem zou bemoeien, zouden scholen dit misschien helemaal niet gebruiken. Dit is dus een afweging die de Inspectie van onderwijs moet maken.

De resultaten uit dit onderzoek zijn gebaseerd op een klein aantal respondenten. Het is zeer waarschijnlijk dat de vier basisscholen niet representatief zijn voor alle basisscholen in Nederland. Representatieve steekproeven van respondenten zouden de conclusies beter kunnen onderbouwen. Daarnaast zouden ook grotere aantallen respondenten per school gewenst zijn. Eén leerkracht is waarschijnlijk niet representatief voor alle leerkrachten op school. Daarnaast heeft de school de leerkracht uitgekozen. Dit kan betekenen dat de school een leerkracht kiest die bovengemiddeld of ondergemiddeld scoort vergeleken met andere leerkrachten op school. Het zou daarom goed zijn verder onderzoek op dit gebied te doen. Dit onderzoek is exploratief van aard geweest en heeft te weinig respondenten gehad om stellige uitspraken te kunnen doen. Voor verder onderzoek zal ook gekeken moeten worden naar respondenten met minder onderwijservaring. Jongere leerkrachten zullen misschien anders over het leerlingvolgsysteem denken en het anders gebruiken. Daarnaast is het mogelijk dat jongere leerkrachten in hun vooropleiding meer kennis hebben opgedaan van het CLVS en meer statistische kennis hebben opgedaan. Dit zou hun vermogen om met het CLVS te werken vergroten. Er was ook een groot verschil in het vermogen om resultaten goed te interpreteren tussen IB-ers en schoolleiders. Het zou interessant zijn uit te zoeken of dit een algemeen verschijnsel is op basisscholen. Te verwachten valt dat schoolleiders en IB-ers in gelijke mate in staat zouden zijn resultaten te analyseren, aangezien zij dit op de bezochte basisscholen samen doen. Toch is dit niet het geval geweest.

De bezochte basisscholen hadden allemaal dezelfde taakverdeling. Het is goed mogelijk dat op andere basisscholen een andere taakverdeling gewoon is, waardoor het gebruik van het CLVS er anders uit zal zien. Daarnaast lagen de basisscholen in dezelfde regio. Het is mogelijk dat basisscholen elders in het land op een heel andere manier met het CLVS werken.

Het is vanwege tijdgebrek niet mogelijk geweest meer en gedetailleerdere vragen te stellen aan respondenten. Uit het onderzoek zijn heel veel punten gekomen waar verbetering mogelijk is wat betreft gebruik en interpretatie van de feedback uit CLVS. Vanwege het grote aantal mogelijke verbeterpunten is nog niet duidelijk wat er precies gedaan moet worden om scholen beter met het CLVS te laten werken. Voor toekomstige leerkrachten zou de PABO een goede plaats kunnen zijn om kennis op te doen over het werken met het CLVS. Voor PABO's hier mee aan de slag kunnen, zal onderzoek nodig zijn naar wat PABO's al behandelen van het CLVS en wat mogelijk aan het curriculum kan worden toegevoegd. Dit zal echter pas op de lange termijn effect hebben.

Voor de huidige leerkrachten is dit echter al te laat. Er zal daarom ook gezocht moeten worden naar een manier op de huidige leerkrachten de benodigde kennis bij te brengen. Stimulatie vanuit het schoolbestuur en de overheid lijkt hierbij van belang.

Referenties

Aarntsen, D., Gennip, H. van, Wartenbergh-Cras, F., & Braam, H. (2004). *ICT in leerlingvolgsysteem en lerarenbeleid*. Verkregen op 28 februari 2008 van http://www.paboweb.nl/uploads/ict_leerlingvolgsysteem_en_lerarenbeleid.pdf.

Cito. (2006). *Leerlingvolgsysteem- toetsen*. Verkregen op 28 februari 2008 van http://www.cito.nl/po/lovs/leerlingvolgsysteem/eind_fr.htm.

Inspectie van het Onderwijs. (2007). *De staat van het onderwijs: Onderwijsverslag 2007*. Verkregen op 7 april 2008 van <http://www.onderwijsinspectie.nl/>.

Ministerie van Onderwijs Cultuur & Wetenschap.(2007). *Scholen voor morgen*. Verkregen op 7 april 2008 van http://www.minocw.nl/documenten/scholen_voor_morgen_13-11-07.pdf.

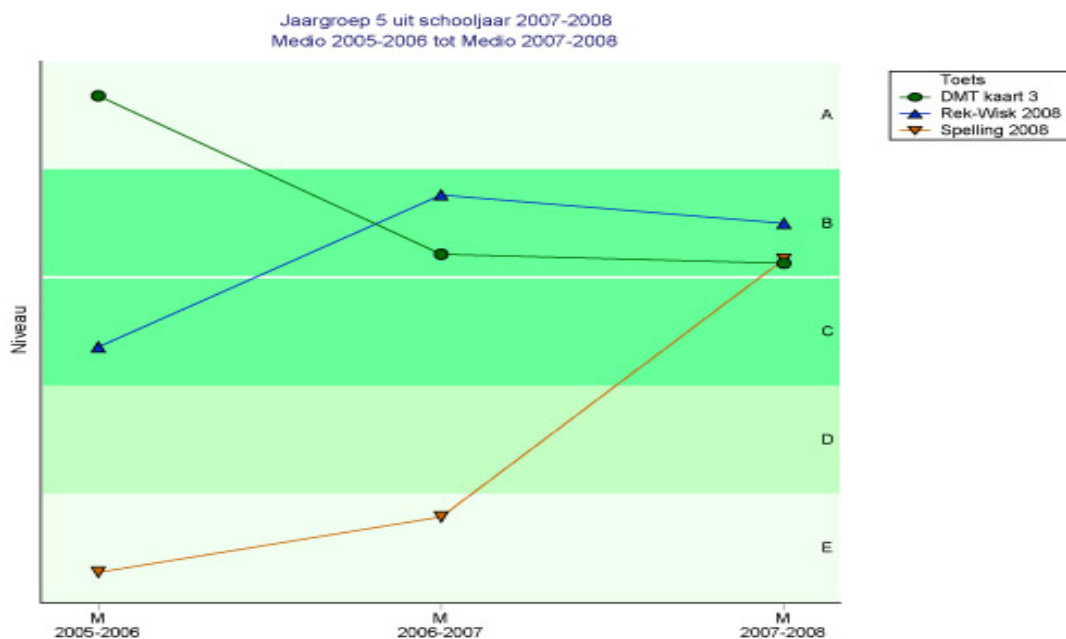
SCO-Kohnstamm Instituut. (2002). *Leerlingvolgsystemen: praktische lessen uit onderzoek*. Verkregen op 28 februari 2008 van http://www.kwaliteitsring.nl/ventura/engine.php?Cmd=seepicture&P_site=313&P_self=43764&Random=37894.

Verhaeghe, G., Verhaeghe, J. P., Valcke, M., Vanhoof, J. (2008). *Understanding school performance feedback*. Paper gepresenteerd op de AERA annual meeting 2008, New York.

Bijlage 1: Meetinstrument begrip

Dit is een korte vragenlijst om te onderzoeken of de uitvoer van het Cito leerlingvolgsysteem goed te begrijpen is. U krijgt steeds een uitvoer van het Cito leerlingvolgsysteem te zien met een aantal vragen erbij. De vragenlijst bestaat uit 10 meerkeuzevragen en 2 open vragen. De antwoorden kunnen op het vragenblad geschreven worden. Er is geen tijdslimiet. Wanneer u klaar bent met de vragenlijst, kunt u hem direct inleveren. Wanneer u dat wenst, kunt u de goede uitkomsten meekrijgen. U kunt hier dan later nog eens naar kijken.

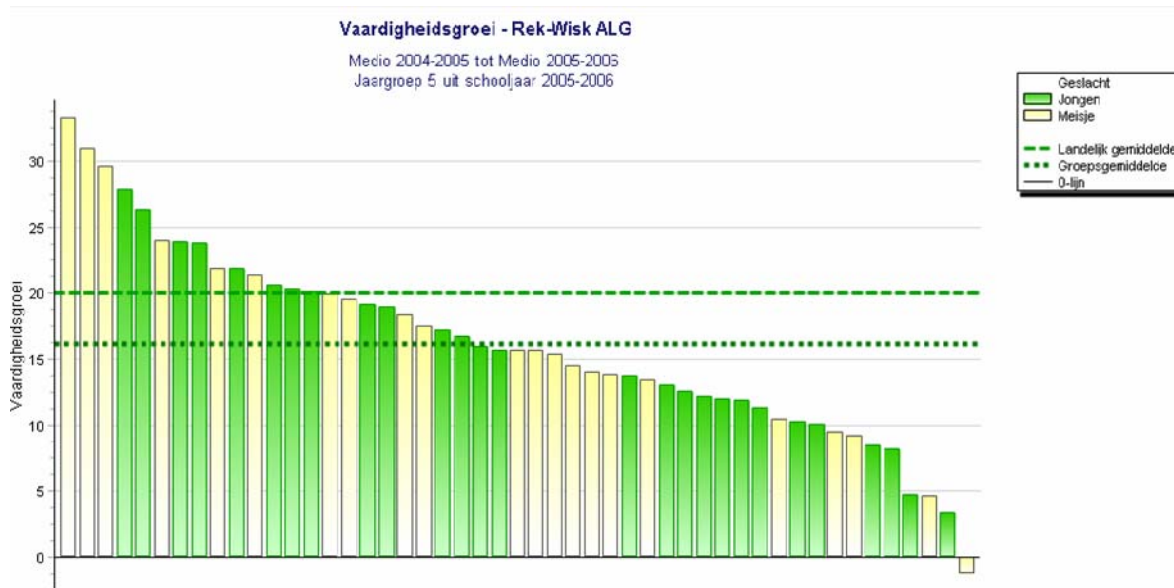
Groepsanalyse

Gebruik bovenstaande figuur bij de beantwoording van de volgende twee vragen.

1. Hoe goed presteren de leerlingen van groep 5 op deze school in 2007-2008 met spelling in vergelijking met het landelijk gemiddelde?
  - A. Boven het landelijk gemiddelde
  - B. Gelijk aan het landelijk gemiddelde
  - C. Onder het landelijk gemiddelde
2. Hoe goed presteerden de leerlingen van groep 5 op deze school in 2005-2006 met rekenen en wiskunde in vergelijking met het landelijk gemiddelde?
  - A. Boven het landelijk gemiddelde
  - B. Gelijk aan het landelijk gemiddelde
  - C. Onder het landelijk gemiddelde

Vaardigheidsgroei

Gebruik bovenstaande figuur bij de beantwoording van de volgende twee vragen.

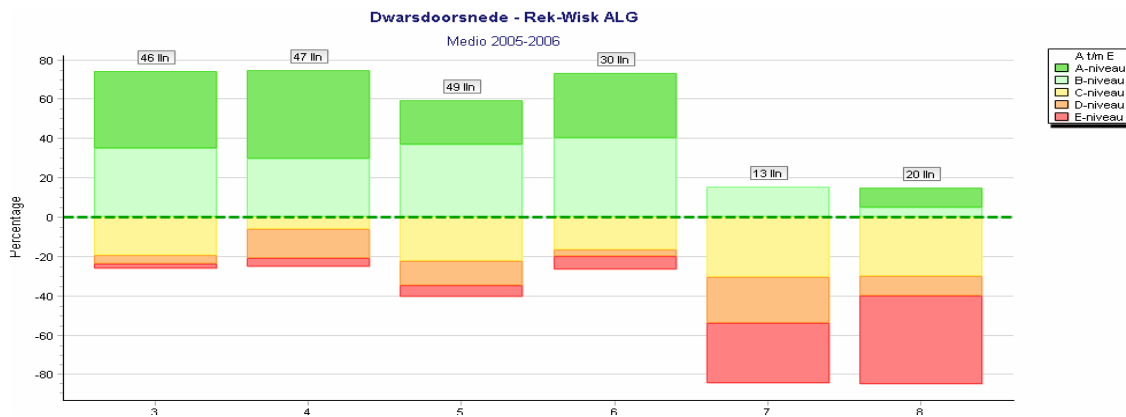
3. Hoeveel van de 49 leerlingen uit groep 5 zijn niet vooruitgegaan in rekenvaardigheid de afgelopen periode?

.....

4. Hoe beoordeelt u de vaardigheidsgroei van de groep als geheel?

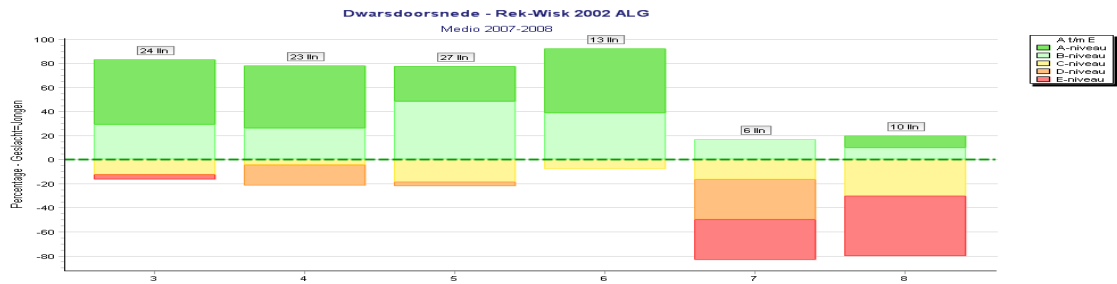
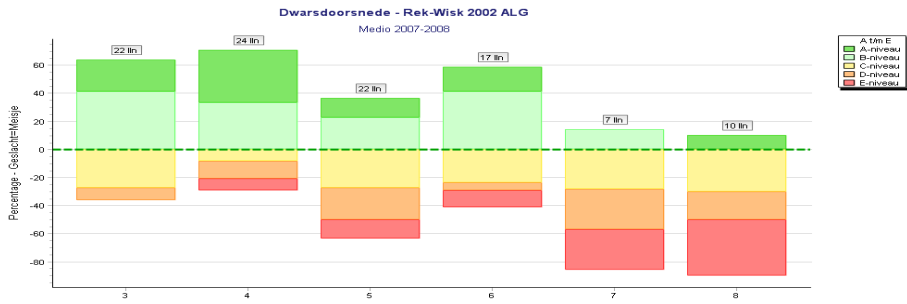
- A. Goed, de meeste leerlingen zijn vooruitgegaan in vergelijking met hun eigen vorige score
- B. Goed, het groepsgemiddelde ligt ver boven de 0-lijn
- C. Slecht, het groepsgemiddelde ligt onder het landelijk gemiddelde

Dwarsdoorsnede

5. Gebruik de bovenstaande figuur om de volgende vraag te beantwoorden. Hoe scoort groep 7 op rekenen-wiskunde vergeleken met het landelijk gemiddelde?
- A. Boven het landelijk gemiddelde
  - B. Gelijk aan het landelijk gemiddelde
  - C. Onder het landelijk gemiddelde

6. In de beide figuren hierboven is de dwarsdoorsnede uitgesplitst voor de jongens en de meisjes in de verschillende groepen. In de bovenste figuur zijn de scores van de meisjes zichtbaar en in de onderste figuur de scores van de jongens. Wie scoren gemiddeld genomen beter de jongens of de meisjes?

- Jongens
- Meisjes

7. Waarom?

.....

.....

.....

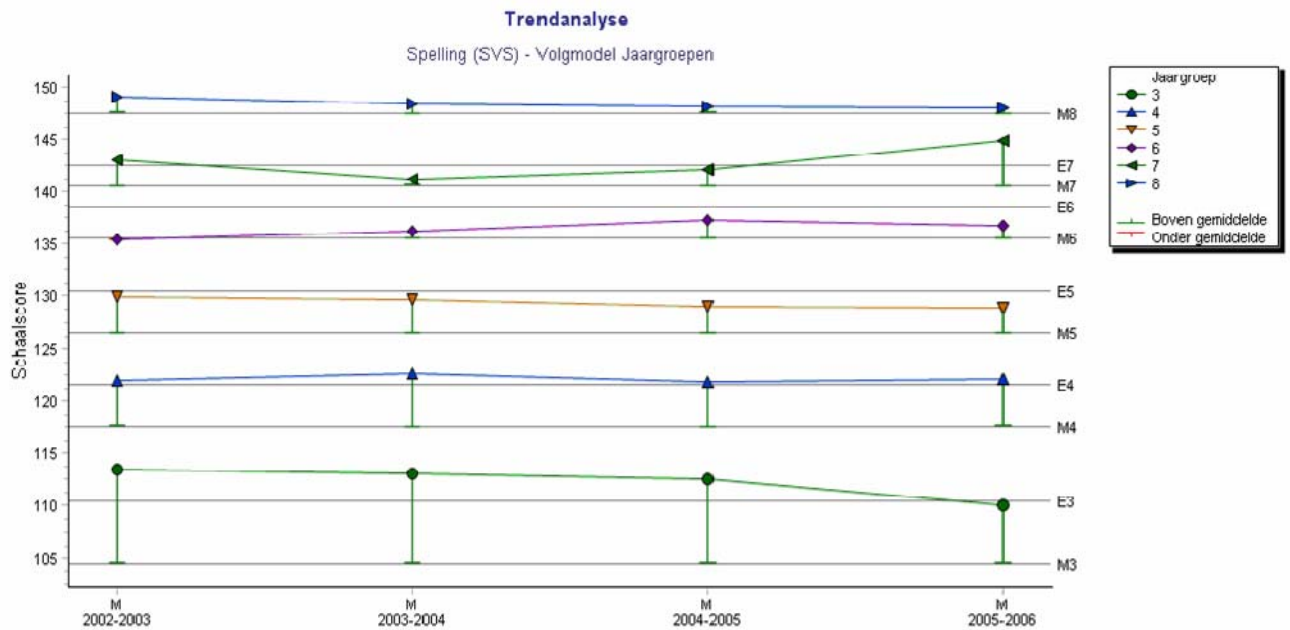
IC-tabel

	Percentielen gecorrigeerd voor Gemiddeld Leerling Gewicht (GLG)		
	ondergrens	IC-Perceptiel	bovengrens
Taal	3	12	31
Producersen van teksten			
• Schrijven van teksten	7	24	51
• Spelln van werkwoorden	1	4	18
• Spelln van niet werkwoorden	1	3	17
Begrijpen van teksten			
• Begrijpend lezen	2	12	38
Woordenschat	17	41	69
Rekenen-Wiskunde	2	9	26
• Getallen en bewerkingen	1	7	23
• Verhoudingen, breuken en procenten	1	8	26
• Meten, meetkunde, tijd en geld	5	21	50
Studievaardigheden	6	21	48
• Hanteren van studieteksten	1	8	28
• Hanteren van informatiebronnen	3	14	39
• Kaartlezen	16	45	77
• Lezen van schema's, tabellen en grafieken	12	35	67
Totaalscores			
• Taal	3	12	31
• Rekenen-Wiskunde	2	9	26
• Studievaardigheden	6	21	48
Totaal Eindtoets Basisonderwijs	3	10	28

Gebruik de bovenstaande tabel bij de beantwoording van de volgende twee vragen.

8. Hoe scoort deze school op de eindtoets in vergelijking met het landelijk gemiddelde?
- Boven het landelijk gemiddelde
  - Gelijk aan het landelijk gemiddelde
  - Onder het landelijk gemiddelde
9. Op welk onderdeel scoort deze school het beste?
- Taal
  - Rekenen-Wiskunde
  - Studievaardigheden

Trendanalyse

10. Gebruik bovenstaande figuur voor de beantwoording van deze vraag. Dit is de trendanalyse voor Spelling voor groep 3 tot en met groep 8 in de periode 2002-2006. Hoe scoort groep 5 in 2004-2005?

- A. Boven het landelijk gemiddelde
- B. Gelijk aan het landelijk gemiddelde
- C. Onder het landelijk gemiddelde

Cito niveaus

Bij de volgende twee vragen hoort geen figuur.

11. Pietje had in groep 4 een E-score bij rekenen, in groep 6 had hij weer een E-score, betekent dit dat Pietje helemaal niet vooruit is gegaan in die twee jaar?

- A. Ja
- B. Nee

12. Een andere leerling, Margot, is van niveau B naar niveau C gegaan met rekenen. Hoe scoort zij nu in vergelijking met het gemiddelde?

- Boven het landelijk gemiddelde
- Gelijk aan het landelijk gemiddelde
- Onder het landelijk gemiddelde